

PRAVILNIK HRVATSKOG OBLAKA ZA OTVORENU ZNANOST (HR-OOZ)

Zagreb, lipanj 2022.

Pravilnik Hrvatskog oblaka za otvorenu znanost (HR-OOZ)

Pravilnik je pripremila [Radna skupina za definiranje strukture i načela HR-OOZ-a](#),
a usvojilo [Vijeće Inicijative za HR-OOZ](#) elektroničkim glasanjem 30. lipnja 2022.

SADRŽAJ

SADRŽAJ	3
1. TEMELJNE ODREDBE	4
2. NAČELA	5
3. ORGANIZACIJA I UPRAVLJANJE	7
3.1 Članstvo i tijela HR-OOZ-a	7
3.2 Vijeće HR-OOZ-a	8
3.3 Predsjedništvo HR-OOZ-a	9
3.4 Koordinator HR-OOZ-a	10
3.5 Radne skupine	10
4. KATALOG USLUGA I RESURSA HR-OOZ-A	11
5. FINANCIRANJE I ODRŽIVOST	12
6. KOMUNIKACIJA I INFORMIRANJE	12
7. ZAVRŠNE ODREDBE	13

1. TEMELJNE ODREDBE

Članak 1.

- (1) **Hrvatski oblak za otvorenu znanost** (dalje u tekstu: **HR-OOZ**) je organizacijsko i tehnološko okruženje koje potiče i omogućava otvorenu znanost pružajući hrvatskim istraživačima, inovatorima, organizacijama i građanima pouzdano, integrirano i otvoreno multidisciplinarno okruženje za objavu, pronalaženje te ponovno korištenje usluga i resursa za istraživanje, inovaciju i obrazovanje.

Članak 2.

- (1) Ovim pravilnikom propisuju se načela rada i djelovanja HR-OOZ-a, ustrojstvo HR-OOZ-a, temeljna prava i obaveze sudionika u upravljanju, održavanju, daljnjem razvoju i uporabi HR-OOZ-a te temeljna pitanja održivosti i financiranja.

Članak 3.

- (1) Ciljevi HR-OOZ-a su:
- biti platforma za okupljanje i koordinaciju dionika otvorene znanosti u Republici Hrvatskoj
 - okupljanje i koordiniranje usluga i resursa za otvorenu znanost u Katalogu
 - promocija, poticanje, podrška i praćenje stanja otvorene znanosti u Republici Hrvatskoj te izrada prijedloga i smjernica vezano uz politike otvorene znanosti
 - izgradnjom HR-OOZ-a doprinijeti izgradnji Europskog oblaka za otvorenu znanost (EOSC).

Članak 4.

- (1) Pojedini pojmovi koji se koriste imaju sljedeće značenje:
- **EOSC**: European Open Science Cloud (Europski oblak za otvorenu znanost)¹
 - **Istraživački (digitalni) objekt**: paket informacija koji znanstvenici mogu koristiti za organiziranje i pohranu svojih podataka²
 - **Katalog**: Katalog usluga i resursa HR-OOZ-a; detaljnije pojašnjeno u 4. poglavlju ovog pravilnika
 - **Kriteriji**: Kriteriji uvrštavanja u Katalog; detaljnije pojašnjeno u 4. poglavlju ovog pravilnika

¹ What the European Open Science Cloud is, https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/strategy-2020-2024/our-digital-future/open-science/european-open-science-cloud-eosc_en

² Borycz, J. and Carroll, B.(2018). Managing Digital Research Objects in an Expanding Science. Ecosystem: 2017 Conference Summary. Data Science Journal, 17, p.16. DOI: <http://doi.org/10.5334/dsj-2018-016>

Pravilnik Hrvatskog oblaka za otvorenu znanost (HR-OOZ)

- **Resurs:** digitalni objekt ili proces kao npr. podaci i metapodaci, publikacije, softver, tijek rada, alati i materijali za edukaciju³
- **Usluga:** pružanje vrijednosti korisnicima u postizanju željenih rezultata.⁴ Usluga u pravilu omogućava pristup i uporabu jednog ili više resursa.

2. NAČELA

Članak 5.

(1) Hrvatski oblak za otvorenu znanost (HR-OOZ) oslanja se na načela EOSC-a⁵:

1. OTVORENOST

- načelo otvorenosti ključno je načelo HR-OOZ-a. HR-OOZ je otvoren koliko je moguće, a zatvoren samo ako je neophodno. Ovo se načelo primjenjuje na korisnike te usluge i resurse.
- korisnici: korištenje HR-OOZ-a otvoreno je svima, bez obzira na ulogu i lokaciju. HR-OOZ je prvenstveno namijenjen za korištenje istraživačima i ostalim članovima akademske zajednice u Republici Hrvatskoj.
- usluge i resursi: Sve usluge i resursi navedeni u sklopu HR-OOZ-a u skladu su s postojećim javnim politikama (poput otvorenosti javno financiranih podataka).
- moguće je da će korisnicima (osobe ili institucije) za pristup određenim uslugama i resursima biti potrebna registracija, autentikacija i autorizacija.
- pružatelj usluge mora osigurati dostupnost uvjeta korištenja, uključujući informacije o tome zahtijeva li pristup autentikaciju i autorizaciju, licenciranje i eventualne naknade. Otvoreni pristup je očekivan i svako odstupanje od toga mora biti opravdano. Evaluacija i uključivanje potencijalnih pružatelja usluga i usluga u HR-OOZ razmatrat će se prema javno objavljenim kriterijima⁶.

2. USKLADENOST S FAIR NAČELIMA⁷

- FAIR je akronim četiriju osnovnih načela na kojima se temelji dijeljenje istraživačkih podataka. Njihova je glavna svrha olakšati pronalaženje (engl. *Findable*), dostupnost

³ European Commission, Directorate-General for Research and Innovation, EOSC rules of participation, Publications Office, 2021, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a96d6233-554e-11eb-b59f-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-184432576>

⁴ "Way to provide value to customers through bringing about results that they want to achieve."
<https://www.fitsm.eu/downloads/>

⁵ European Commission, Directorate-General for Research and Innovation, EOSC rules of participation, Publications Office, 2021, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a96d6233-554e-11eb-b59f-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-184432576>

⁶ 4. poglavlje ovog pravilnika.

⁷ Pojašnjenje FAIR načela može se pronaći u *Recommendations for implementation of FAIR practice* (<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4630fa57-1348-11eb-9a54-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-166584930>), a mjerni podaci i certificiranje moguće je pronaći u projektu FAIRsFAIR (<https://www.fairsfair.eu/>), ali i u inicijativi kao što je FAIR Data Maturity Model Working Group (<https://www.rd-alliance.org/groups/fair-data-maturity-model-wg>) iz Research Data Alliancea.

Pravilnik Hrvatskog oblaka za otvorenu znanost (HR-OOZ)

(engl. *Accessible*), interoperabilnost (engl. *Interoperable*) te ponovnu upotrebu (engl. *Reusable*) istraživačkih podataka.

- podaci u HR-OOZ-u trebaju biti dostupni u skladu s načelima FAIR koji se odnose na sve usluge i resurse u HR-OOZ-u. Pojedini istraživački objekti, kao što su skupovi podataka, publikacije, softver itd., ili repozitoriji istraživačkih objekata, mogu imati posebne odredbe i uvjete. Međutim, oni moraju biti u skladu s načelima FAIR. Primjeri takvih uvjeta uključuju licenciranje ili pravne i etične uvjete o tome kako se podaci mogu koristiti. U HR-OOZ-u neće biti propisana razina kvalitete podataka, već se očekuje otvorenost procesa, jasno definirana odgovornost te transparentnost u donošenju odluka.

3. USLUGE HR-OOZ-a USKLAĐENE S PREPORUKAMA EOSC-A ZA ARHITEKTURU I INTEROPERABILNOST

- namjera HR-OOZ-a jest izgraditi koherentnu infrastrukturu koja osigurava integraciju podataka i usluga unutar i izvan geografskih i disciplinarnih granica. Pri tome će slijediti preporuke i standarde donesene unutar EOSC-a.⁸
- usluge će biti opisane zajedničkom dogovorenom shemom metapodataka, a pružatelj usluga će definirati i objaviti uvjete korištenja svojih usluga, uključujući, na primjer, zahtjeve za licenciranje, autentikaciju i autorizaciju. Ovi uvjeti korištenja moraju biti u skladu s načelima HR-OOZ-a i svim relevantnim pravnim i etičnim uvjetima o tome kako se podacima može pristupiti, obraditi, analizirati, mijenjati i redistribuirati od strane drugih. Pružatelji usluga definiraju i objavljuju vlastite ciljeve kvalitete za svoje usluge.

4. ETIČNO PONAŠANJE I ISTRAŽIVAČKI INTEGRITET

- HR-OOZ se zalaže za etično ponašanje i odgovornost. Pisanim pravilima odredit će se način rješavanja etičnih pitanja, poput raznolikosti i uključenosti, kao i pravna pitanja koja se odnose na HR-OOZ. Najveći prioritet HR-OOZ-a je napredak istraživanja i ima prednost nad drugim prioritetima, kao što su osobna i organizacijska dobit.
- sudionici HR-OOZ-a mogu anonimno prijaviti nedolično ponašanje drugih sudionika Predsjedništvu HR-OOZ-a.

5. DOPRINOS KORISNIKA HR-OOZ-u

- HR-OOZ je zajednička aktivnost brojnih dionika sustava znanosti i visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj i u pogledu pružanja usluga i u pogledu poboljšanja njihova rada. Zajednički naponi zajednice kao i dobrovoljno sudjelovanje korisnika doprinijeti će postizanju kvalitete rada i značajnosti HR-OOZ-a. Gdje god je moguće potrebno je koristiti licencije za otvoreni sadržaj i softver.⁹ Pružatelji usluga definiraju razinu kvalitete istih, a HR-OOZ može provoditi nadzor dostupnosti i korištenosti usluga te o tome izvještavati pružatelja usluga i HR-OOZ zajednicu. Svi prikupljeni podaci o doprinosu i korištenju HR-OOZ-a bit će obrađeni u skladu sa svim relevantnim zakonskim odredbama o zaštiti podataka, uključujući i GDPR.

⁸ European Commission, Directorate-General for Research and Innovation, EOSC rules of participation, Publications Office, 2021, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a96d6233-554e-11eb-b59f-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-184432576>

⁹ Primjeri licencija: <https://creativecommons.org/>, <https://opensource.org/licenses>, <https://rightsstatements.org/en/>

6. PRIDRŽAVANJE UVJETA KORIŠTENJA POVEZANIH S RESURSIMA KOJI SE KORISTE

- vlasništvo resursa dostupnih putem usluga uključenih u HR-OOZ ostaje nepromijenjeno te su korisnici HR-OOZ-a suglasni pridržavati se uvjeta korištenja specifičnih resursa koje koriste. Od korisnika se prije samog odobrenja pristupa nekim resursima može izričito zahtijevati prihvaćanje uvjeta korištenja. Pružatelji resursa trebaju naznačiti usklađenost svojih podataka i usluga s EU standardima i propisima. Samo pružatelji usluga koje su uključene u katalog usluga HR-OOZ-a mogu koristiti HR-OOZ-ov sadržajni i vizualni identitet za oglašavanje i marketing.

7. REFERENCIRANJE RESURSA

- korisnici HR-OOZ-a trebaju se pozvati na izvore koje koriste u svojim radovima, uključujući referenciranje samog HR-OOZ-a gdje je to prikladno. Ključno je da pružatelji podataka korisnicima ponude odgovarajuće reference na njihove neobrađene ili obrađene podatke, uz obavezno korištenje trajnih identifikatora (PID-ova). U životnom ciklusu istraživačkih podataka ovakva praksa promiče transparentnost u praćenju porijekla, autora i/ili kuratora skupova podataka, pri čemu nije neuobičajeno obrađivati sirove podatke. Obradeni podaci će se potom kombinirati i analizirati s drugim podacima što će rezultirati novim podatkovnim proizvodima koji mogu ponuditi nov skup podataka za druge istraživačke projekte ili za donošenje javnih politika.

3. ORGANIZACIJA I UPRAVLJANJE

3.1 Članstvo i tijela HR-OOZ-a

Članak 6.

- (1) HR-OOZ okuplja zajednicu partnerskih pravnih osoba – članica HR-OOZ-a. Članice HR-OOZ-a obavezuju se sudjelovati u radu i upravljanju HR-OOZ-om na način propisan ovim pravilnikom.

Članak 7.

- (1) Članstvo u HR-OOZ-u može zatražiti i ostvariti pravna osoba sa sjedištem u RH uz uvjet da je suglasna s načelima otvorene znanosti, djeluje u skladu s načelima HR-OOZ-a te aktivno podupire otvorenu znanost primjerenim osiguravanjem potrebnih ljudskih i drugih resursa.
- (2) Pritom pravna osoba mora biti jedno od navedenog:
 - ustanova upisana u Upisnik znanstvenih organizacija ili Upisnik visokih učilišta koji se vode pri Ministarstvu znanosti i obrazovanja
 - znanstvena i znanstveno stručna udruga upisana u Registar udruga Republike Hrvatske
 - druga pravna osoba vezana uz znanost i visoko obrazovanje u Republici Hrvatskoj.

Članak 8.

Pravilnik Hrvatskog oblaka za otvorenu znanost (HR-OOZ)

- rasprava i donošenje godišnjeg plana rada HR-OOZ-a temeljem prijedloga Predsjedništva HR-OOZ-a
- rasprava i usvajanje izvješća o radu HR-OOZ-a
- donošenje odluka vezano za rad i razvoj HR-OOZ-a
- imenovanje i raspuštanje Predsjedništva Vijeća
- osnivanje i raspuštanje radnih skupina na prijedlog Predsjedništva HR-OOZ-a
- donošenje odluka o isključivanju članica HR-OOZ-a
- održavanje minimalno dvije sjednice godišnje.

3.3 Predsjedništvo HR-OOZ-a

Članak 13.

- (1) Predsjedništvo HR-OOZ-a je operativno tijelo koje upravlja organizacijskim i tehničkim aspektima HR-OOZ-a.
- (2) Sastav Predsjedništva bira se iz redova predstavnika i zamjenika u Vijeću HR-OOZ-a, a na prijedlog članova Vijeća HR-OOZ-a. Odluka o imenovanju Predsjedništva donosi se natpolovičnom većinom svih glasova u Vijeću.

Članak 14.

- (1) Predsjedništvo HR-OOZ-a čini sedam (7) članova pri čemu se članovi biraju tako da je osigurana zastupljenost:
 - četiriju (4) predstavnika organizacija iz Upisnika znanstvenih organizacija
 - jednog (1) predstavnika ministarstva nadležnog za znanost
 - jednog (1) predstavnika Hrvatske zaklade za znanost
 - jednog (1) predstavnika koordinatora HR-OOZ-a.

Članak 15.

- (1) Prava i obveze Predsjedništva HR-OOZ-a:
 - izrada prijedloga godišnjeg plana rada HR-OOZ-a
 - koordinacija provedbe godišnjeg plana rada HR-OOZ-a koji je usvojilo Vijeće HR-OOZ-a
 - izrada godišnjih izvješća o radu
 - davanje prijedloga Vijeću HR-OOZ-a o formiranju radnih skupina i njihovih zadaća te prijedloga njihova raspuštanja
 - praćenje rada radnih skupina i izrada kvartalnih izvješća za Vijeće HR-OOZ-a u suradnji s radnim skupinama
 - suradnja s Koordinatorom vezano za redovni rad HR-OOZ-a
 - uključivanje novih članica u HR-OOZ
 - predlaganje promjena Kriterija
 - evaluacija usluga i resursa koji se uvrštavaju u Katalog

Pravilnik Hrvatskog oblaka za otvorenu znanost (HR-OOZ)

- nadzor usklađenosti usluga i resursa uvrštenih u katalog usluga i resursa HR-OOZ-u s Kriterijima te predlaganje mjera za osiguravanje iste
- održavanje redovnih sastanaka.

(2) Predsjedništvo dio prava i obaveza može prenijeti na odgovarajuću radnu skupinu ili Koordinatora HR-OOZ-a.

3.4 Koordinator HR-OOZ-a

Članak 16.

- (1) Koordinator HR-OOZ-a predstavlja i zastupa interese HR-OOZ-a u pravnom prometu i međunarodnim odnosima, operativni je nositelj i osigurava svakodnevni rad HR-OOZ-a.
- (2) Koordinator HR-OOZ-a je Sveučilišni računski centar Sveučilišta u Zagrebu (Srce).

Članak 17.

- (1) Prava i obveze Koordinatora:
 - pružanje organizacijske, administrativne i tehničke potpore radu HR-OOZ-a i njegovim tijelima
 - održavanje i ažuriranje mrežnih stranica HR-OOZ-a
 - uspostava, održavanje i ažuriranje Kataloga
 - predstavljanje i zastupanje interesa HR-OOZ-a u međunarodnim tijelima i odnosima sukladno odrednicama Vijeća HR-OOZ-a.

3.5 Radne skupine

Članak 18.

- (1) Radne skupine su tijela HR-OOZ-a koja se formiraju u svrhu učinkovite provedbe jedne ili više definiranih zadaća sukladno potrebama razvoja i funkcioniranja HR-OOZ-a.
- (2) Vijeće formira i raspušta radne skupine te mijenja mandat radnih skupina temeljem prijedloga Predsjedništva HR-OOZ-a.

Članak 19.

- (1) U radu radne skupine moraju sudjelovati minimalno dva (2) predstavnika ili zamjenika iz Vijeća HR-OOZ-a.
- (2) U radne skupine mogu se, na prijedlog članica HR-OOZ-a, uključiti vanjski stručnjaci koji mogu doprinijeti ostvarivanju zadaća radne skupine.

Članak 20.

- (1) Radne skupine osnivaju se na određeno razdoblje, a najviše dvije godine.
- (2) Radna skupina raspušta se kada ostvari ciljeve zbog kojih je formirana ili po isteku mandata definiranog kod formiranja radne skupine. Ako postoji potreba, Vijeće može

odlučiti o produženju mandata radne skupine, pri čemu je moguća promjena zadaća i sastava radne skupine.

Članak 21.

- (1) Radna skupina radi na ostvarivanju definiranih zadaća, a o svojem radu podnosi kvartalna izvješća Predsjedništvu HR-OOZ-a. Radna skupina podnosi i završno izvješće u trenutku kada izvrši sve svoje zadaće ili po isteku mandata navodeći ostvarene rezultate.

4. KATALOG USLUGA I RESURSA HR-OOZ-A

Članak 22.

- (1) Katalog je mrežno mjesto koje okuplja, integrira i promovira pouzdane i standardno opisane usluge i resurse za otvorenu znanost namijenjene hrvatskim istraživačima, inovatorima, organizacijama i građanima.
- (2) Katalog uključuje usluge i resurse za objavu, pronalaženje i ponovno korištenje podatka te usluge i resurse koji imaju svrhu unaprjeđenja ili provođenja istraživanja, inovacije i obrazovanja.

Članak 23.

- (1) Usluge i resursi uvrštavaju se u Katalog isključivo ako ispunjavaju sve kriterije propisane u zasebnom dokumentu Kriteriji uvrštavanja u katalog usluga i resursa HR-OOZ-a (dalje u tekstu Kriteriji).
- (2) Uključivanje usluge ili resursa u Katalog je proces koji uključuje aktivnosti registracije usluge ili resursa te usklađivanja i evaluacije usluge ili resursa prema Kriterijima.
- (3) Kriterije donosi Vijeće HR-OOZ-a. Nove verzije Kriterija stupaju na snagu danom donošenja i primjenjuju se na sve usluge i resurse koji nisu završili proces uključivanja u Katalog.

Članak 24.

- (1) Usluga ili resurs se uvrštava u Katalog na zahtjev ili uz suglasnost pružatelja usluge ili resursa.
- (2) Prava i obaveze pružatelja usluga ili resursa:
 - djelovanje usklađeno s načelima HR-OOZ-a
 - registracija usluge ili resursa i podnošenje zahtjeva za uvrštavanje usluge ili resursa u Katalog
 - usklađivanje (integracija) usluge ili resursa s Kriterijima prije i nakon uvrštavanja u Katalog
 - suradnja s tijelima HR-OOZ-a tijekom i nakon uključivanja usluge ili resursa u Katalog.

Članak 25.

Pravilnik Hrvatskog oblaka za otvorenu znanost (HR-OOZ)

- (1) Tehnička implementacija Kataloga ostvaruje se kroz Informacijski sustav znanosti RH – CroRIS.
- (2) Pružatelji usluge ili resursa postupak registracije usluge ili resursa započinju upisivanjem usluge ili resursa u CroRIS.

5. FINANCIRANJE I ODRŽIVOST

Članak 26.

- (1) Članice HR-OOZ-a podržavaju ciljeve i aktivnosti HR-OOZ-a ulaganjem vremena i znanja svojih djelatnika u rad tijela HR-OOZ-a, razvojem i održavanjem usluga i resursa za otvorenu znanost i Katalog te promocijom i podrškom otvorenoj znanosti i rezultatima HR-OOZ-a.

Članak 27.

- (1) Članice HR-OOZ-a u okviru svojih godišnjih planova planiraju ljudske i financijske resurse za promociju i podršku otvorenoj znanosti.
- (2) Članice će, u okviru svojih nadležnosti, prilikom donošenja politika i odlučivanja o dodjeli sredstava, promovirati, poticati i nagrađivati otvorenu objavu rezultata istraživačkog rada, kao i obrazovnih sadržaja.

Članak 28.

- (1) Pružatelji usluga i resursa odgovorni su za rad i dostupnost svoje usluge ili resursa. Samostalno planiraju izvore za operativni rad usluge ili resursa te njihovo održavanje i razvoj.
- (2) Pružatelji usluga ili resursa trebaju se osloniti na usluge i resurse uključene u Katalog kad je to moguće, a ne razvijati usluge i resurse koji su već dostupni.

Članak 29.

- (1) Razvoj i održavanje funkcionalnosti Kataloga odvijaju se u okviru razvoja i održavanja Informacijskog sustava znanosti RH – CroRIS.

Članak 30.

- (1) Sredstva i resurse potrebne za grafička obilježja HR-OOZ-a, objave rezultata (*web*), suradničku okolinu i organizacijsku infrastrukturu planira Koordinator HR-OOZ-a iz proračunskih sredstava.

6. KOMUNIKACIJA I INFORMIRANJE

Članak 31.

Pravilnik Hrvatskog oblaka za otvorenu znanost (HR-OOZ)

- (1) Članice, tijela i osobe uključene u rad HR-OOZ-a promovirat će ciljeve i aktivnosti HR-OOZ-a te usluge i resurse uključene u Katalog u znanstvenoj i akademskoj zajednici Republike Hrvatske, kao i u široj javnosti.
- (2) Sve aktivnosti i materijali namijenjeni informiranju i komunikaciji o djelovanju HR-OOZ-a moraju uključivati osnovne elemente vidljivosti vezane za HR-OOZ (npr. logo).
- (3) Svi članovi i pružatelji usluga koje su uključene u Katalog mogu koristiti HR-OOZ-ov sadržajni i vizualni identitet za oglašavanje i marketing.
- (4) U priopćenjima za javnost u vezi s zajedničkim aktivnostima svi dionici HR-OOZ-a obavijestit će Koordinatora i Predsjedništvo HR-OOZ-a.

7. ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 32.

- (1) Ovaj pravilnik, njegove izmjene i dopune donosi Vijeće HR-OOZ-a natpolovičnom većinom svih članova.
- (2) Za tumačenje odredbi ovog pravilnika nadležno je Predsjedništvo HR-OOZ-a.
- (3) Izrazi koji se koriste u ovom Pravilniku, a imaju rodno značenje, koriste se neutralno i odnose se jednako na muški i ženski rod.
- (4) Ovaj pravilnik objavljuje se na mrežnim stranicama HR-OOZ-a i stupa na snagu danom donošenja.